

KUOPIO

Kuopion kotoutumishjelma

Sisällys

1 Johdanto	3
2 Taustaa	4
2.1 Laki kotoutumisen edistämisestä	4
2.2 Kuopion toimintaympäristö	4
2.3 Toimenpideohjelman kytkeä Kuopion strategiaan 2030 ja Itä-Suomen maahanmuuttostrategiaan 2017	7
3 Kotoutumista edistävät ja tukevat periaatteet	7
4 Kotoutumisohjelman vastuut, seuranta ja ajan tasalla pitäminen	8
5 Kotoutumista edistävät ja tukevat toimenpiteet	8
5.1 Maahanmuuttopalvelut työllisyyspalvelussa	8
5.1.1 Kaikille avoin matalan kynnyksen tiedotus-, neuvonta- ja ohjauspalvelu Navigaattorissa	8
5.1.2 Alkuvaiheen kotouttaminen	9
5.1.3 Työllisyyden kuntakokeilu	9
5.2 Pohjois-Savon TE-toimiston palvelut	10
5.3 Aikuisten suomen kielen opetus Kuopiossa	10
5.3.1 Kotoutumiskoulutus ja työelämäpolkua tukeva suomen kielen opetus Kuopiossa	10
5.3.2 Aikuisten suomen kielen opetus Kuopiossa	11
5.4 Asuminen	12
5.5 Neuvolapalvelut	12
5.6 Varhaiskasvatus	12
5.7 Perusopetus ja lukiokoulutus	13
5.8 Maahanmuuttajatyö Kuopion nuorisopalveluissa	14
5.9 Osallisuuden, hyvien etnisten suhteiden sekä kulttuurien välisen vuoropuhelun vahvistaminen	14
5.10 Työyhteisöjen henkilöstön osaamisen vahvistaminen	15
6 Tukea tarvitsevat maahanmuuttajaryhmät	15
6.1 Pakolaisten vastaanottaminen	15
6.2 Aikuisten maahanmuuttajien perusopetus	16
6.3 Työvoiman ulkopuolella olevien ryhmien kotoutumisen ja sosiaalisen vahvistamisen edistäminen	16
7 Kehittämiskohteita 2023-	16
Lähteet	17
Liitteet Liite 1 Kotoutumislain mukaisten tehtävien vastuunjako Kuopion kaupungissa	17
Liite 1 Kotoutumislain mukaisten tehtävien vastuunjako Kuopion kaupungissa	18

1 Johdanto

Laki edellyttää kunnilta kotoutumisen edistämiseksi kotouttamisohjelmaa (Kotoutumislaki 32 §), joka hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa. Tämä käsillä oleva Kuopion kotoutumisohjelma päivittää edellistä, vuonna 2016 valmistunutta ja hyväksyttyä ohjelmaa. Valmisteluprosessissa on päivitetty tätä ohjelmaa vastaamaan nykyhetkeä käymällä läpi meneillään olevien lakiuudistusten aineistoa sekä koottu kaupungin eri toimialoilta vastuutahojen kommentit.

Pohjois-Savon kuntien sosiaali- ja terveystoimen, pelastustoimen ja sairaanhoitopiirin palvelut siirtyvät hyvinvointialueen vastuulle 2023 alkaen. Pakolaistyön sosiaali- ja terveyspalvelut siirtyvät hyvinvointialueelle. Maahanmuuttajapalvelut ovat kuitenkin laaja kokonaisuus (mm. työperäinen maahanmuutto), joten maahanmuuttajapalveluiden toteuttamisessa on kunnissa jatkossakin suuri rooli mm. kotouttamisen palveluiden, kielikurssien, varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, asuntotoimen ym. osalta.

Meneillään olevat kotoutumisen edistämisestä annetun lain sekä TE-palvelut 2024 uudistukset tulevat vaikuttamaan myös Kuopion kotouttamistyön organisoimiseen. Hallituksen parhaillaan valmistelemissa TE-palvelut 2024-uudistuksessa on tarkoitus siirtää TE-palvelut kunnille vuoden 2025 alusta lukien. Kotoutumislain uudistuksen tavoiteltu voimaantuloaika on vuonna 2025 samanaikaisesti TE-palvelujen uudistuksen kanssa. Kotoutumislain uudistuksen tavoitteena on muun muassa vahvistaa työvoiman ulkopuolella olevien maahan muuttaneiden kotoutumista, selkeyttää eri toimijoiden vastuita, vahvistaa monialaista yhteistyötä sekä järjestöjen ja työnantajien kanssa tehtävää yhteistyötä sekä päivittää kotoutumislakia vastaamaan viranomaistehtävien siirtojen aiheuttamiin muutostarpeisiin.

Maahanmuuttajalla tarkoitetaan Suomeen muuttanutta henkilöä, joka oleskelee maassa muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten myönnetyllä luvalla tai jonka oleskeluoikeus on rekisteröity taikka jolle on myönnetty oleskelulupakortti.

Vieraskielisellä tarkoitetaan henkilöä, jonka äidinkieli on väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) tarkoittamassa väestötietojärjestelmässä muu kuin suomi, ruotsi tai saame.

Kiintiöpakolainen tarkoittaa henkilöä, joka on joutunut lähtemään kotimaastaan tai maasta, jossa asuu pysyvästi, toiseen maahan ja joka ei voi jäädä asumaan maahan, johon on paennut ja jonka Yhdistyneiden kansankuntien pakolaisjärjestö UNHCR on määritellyt pakolaiseksi.

Turvapaikanhakijalla tarkoitetaan ulkomaalaista, joka hakee suojelua ja oleskeluoikeutta vieraasta valtiosta.

EU:n määritelmädirektiivin (2011/95/EU) mukaan kansainvälistä suojelua saavaksi katsotaan henkilö, jolle on myönnetty joko pakolaisasema (hänelle on annettu turvapaikka tai hänet on otettu kiintiöpakolaisena) tai toissijaisen suojelun asema. Näiden lisäksi voidaan antaa tilapäistä suojelua henkilölle, joka on joutunut pakenemaan asuinmaastaan sotatoimien, muun väkivaltaisen tilanteen tai ympäristökatastrofin seurauksena.

2 Taustaa

2.1 Laki kotoutumisen edistämisestä

Ensimmäinen maahanmuuttajien kotouttamista koskeva laki, laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta, tuli voimaan 1999. Lakia on muutettu useaan otteeseen 2000-luvulla maahanmuuton syiden monipuolistuessa. Nykyinen laki kotoutumisen edistämisestä tuli voimaan 2011. Tämän lain tarkoituksena on tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Lisäksi lain tarkoituksena on edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken.

Nykyisen voimassa olevan Kotoutuslain 32 §:n mukaan kunnan tai useamman kunnan on yhdessä laadittava kotoutumisen edistämiseksi ja monialaisen yhteistyön vahvistamiseksi kotouttamisohjelma, joka hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja jota tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Kotouttamisohjelma koskee kaikkia eri perustein kuntaan tulleita maahanmuuttajia.

Kotouttamisohjelma otetaan huomioon kuntalain (410/2015) 110 §:n mukaista talousarviota ja -suunnitelmaa laadittaessa. Nykyisen Kotoutuslain 33 pykälässä määritellään tarkemmin, mitä kunnan kotouttamisohjelma voi sisältää. Sen yhtenä keskeisenä tarkoituksena on sisältää suunnitelma siitä, miten kunnan yleiset palvelut toteutetaan maahanmuuttajille soveltuvina. Lisäksi täsmennetään keskinäistä työnjakoa kunnan kotouttamisasioissa.

Työ, perhe ja opiskelu ovat yleisimpiä syitä muuttaa Kuopioon. Oleskelulupaa työnteon tai yrittäjyyden perusteella voi hakea, kun henkilöllä on Suomessa työpaikka tai oma yritys. Pääsääntö on, että oleskelulupaa haetaan ulkomailla ennen Suomeen muuttoa. Jos perheenjäsen asuu Suomessa voi hänen luokseen muuttaa, kun anoo oleskeluluvan perhesiteen perusteella. Tällä oleskeluluvalla on oikeus myös tehdä ansiotyötä ja opiskella ilman rajoituksia. Opiskelijan oleskelulupaa voi hakea, jos hänet on hyväksytty opiskelijaksi oppilaitokseen (yliopisto, ammattikorkeakoulu, lukio tai ammattikoulu) ja opinnot johtavat tutkintoon tai ammattiin tai hakija on tulossa vaihto-opiskelijaksi.

Kuopio vastaanottaa vuosittain kiintiöpakolaisia. Kiintiössä valitut pakolaiset eivät asu vastaanotto-keskuksessa, vaan he muuttavat suoraan kuntaan asumaan. Kiintiöpakolainen voi tulla Suomeen vasta, kun kuntapaikka ja asunto ovat löytyneet. Suomesta voi myös hakea turvapaikkaa. Kun viranomaisena on ottanut turvapaikkahakemuksen vastaan, ohjataan hakija vastaanottokeskuksen asiakkaaksi. Tilapäinen suojelu on tarkoitettu Ukrainasta sotaa pakeneville henkilöille. Tilapäisen suojelun tarkoituksena on, että heille voidaan tarjota nopeasti väliaikaista suojelua.

2.2 Kuopion toimintaympäristö

Kuopion ensimmäinen kotoutumisohjelma valmistui 2001. Tuolloin painottuivat pakolaisten ja paluumuuttajien vastaanottokysymykset. Vuosien varrella on entistä voimakkaammin noussut esiin maahanmuuttajien oma-aloitteisuuden ja toimijuuden tukeminen sekä verkostomaisen toimintamallin vahvempi asema, jossa Kuopion kaupungin koordinoiva rooli on vahvasti esillä. Kuopiossa on sittemmin ollut lukuisia omia maahanmuuttajahankkeita sekä yhteistyötä on myös tiivistetty maakuntatason kehittämiskokonaisuuksilla. Hankkeet ovat vahvistaneet yhteistyötä sekä kaupungin eri toimijoiden

että maakunnan tasolla ja tuottaneet konkreettisia tuloksia kuten käännettyjä aineistoja ja oppaita kuntien asiakastyön käyttöön.

Kuopiossa toimii Pohjois-Savon ELY:n johdolla maahanmuuttajatyön verkosto, jolla on pitkät perinteet toimia asiakastyötä tekevien organisaatioiden säännöllisenä kohtaamispaikkana ja ajankohtaisiin teemoihin tarttujana maakuntatasolla. Kuopion kaupunki puolestaan koordinoi KV-Kohtaamo toimintaa, joka kokoaa kuopiolaista osaamista kotouttamistyöstä laajalti.

Pohjois-Savon kuntien sosiaali- ja terveystoimen, pelastustoimen ja sairaanhoitopiirin palvelut siirtyvät hyvinvointialueen vastuulle 2023 alkaen. Pohjois-Savon ELY-keskus jakaa Pohjois-Savoon kohdentuvat kiintiöpakolaiset vuosittain. Hyvinvointialue vastaa maahanmuuttajien sosiaali- ja terveyspalveluista sekä alaikäisenä ilman huoltajaa tulevien asumisyksiköistä. Kunnat puolestaan vastaavat kaikkien kotoutumislain mukaisten asiakkaiden kotouttamisesta, myös kiintiöpakolaisten. Hyvinvointialueen ja kuntien työnjako pohjautuu asiakatarpeeseen, joten niiden yhteistyön sujuvuus on edellytys kotoutumispalveluiden onnistuneelle järjestämiselle.

Kuopion kaupungilla vastuu maahanmuuttopalveluiden kaupunkitasoisesta koordinaatiosta on työllisyyspalvelun vastuualueella. Työllisyyspalvelu vastaa myös maahanmuuttaneiden ohjaus- ja neuvontapalveluista sekä kotouttamisesta. Maahanmuuttajien palvelut ovat kuitenkin laaja kokonaisuus (mm. työperäinen maahanmuutto), joten ko. palveluiden toteuttamisessa on kaupungin palvelualueilla jatkossakin suuri rooli esimerkiksi kielikurssien, varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, asuntotoimen ym. osalta. Järjestöllä ja vapaaehtoistoiminnalla on myös merkittävä rooli kotoutumisen saralla. Järjestöjä tuetaan tässä tehtävässä Hyvinvoinnin edistämisen palvelualueen toimesta antamalla koordinaatitukea. Maahanmuuttajataustaiset henkilöt palvelevat siis tarvittaessa kaupungin palveluissa elämäntilanteen mukaisesti. Kaupungin hyvinvointiryhmä toimii kotoutumispalveluja yhteen sovittavana strategisena ryhmänä.

Kuopio on mukana työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa, jossa kokeilukunnat vastaavat osin alueensa työ- ja elinkeinopalveluiden (TE-palvelut) tarjoamisesta. Kokeilun kohderyhmään kuuluvat kaikki vieraskieliset ja maahanmuuttajat iästä ja työttömyyteensä liittyvästä etuudesta riippumatta. Kokeilukunta vastaa näiden asiakasryhmien julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden järjestämisestä. Tällä hetkellä iso maahanmuuttajaryhmä Kuopiossa on tilapäistä suojelua hakevat. He ovat vielä edellä mainitusta poiketen tällä hetkellä TE-palveluiden asiakkaita, mutta siirtynevät kuntakokeilujen asiakkaiksi vuoden 2023 alkupuolella.

Maahanmuuttaneiden ammatillisen koulutuksen monipuolinen kehittäminen on Savon ammattiopiston yksi keskeinen painopistealue. Maahanmuuttaneiden kasvava koulutustarve johtuu mm. siitä, että syntyvyys Pohjois-Savossa edelleen laskee, eläköityvien määrä jyrkästi kasvaa ja alueen yritykset kärsivät laaja-alaisesta työvoimapulasta. Savon ammattiopistossa on lisätty maahanmuuttaneille suunnattujen koulutusten tarjontaa ja rakennettu uusia koulutustuotteita palvelemaan myös heikommalla kielitaitotasolla olevia henkilöitä. Savon ammattiopiston tiivis yritys yhteistyö ja työnantajille rakennetut palvelut ovat lisänneet yritysten valmiuksia palkata maahanmuuttaneita ammattilaisia osaksi työyhteisöjään. Oppilaitoksista onkin muodostumassa eräänlainen rekrytointia tukeva kanava, millä

on myös kotoutumista edistävä vaikutus. Tehty maahanmuuttaneiden koulutuksen kehitystyö on liittänyt ei suomea äidinkielenään puhuvien opiskelijoiden määrää Savon ammattiopistossa viime vuosien aikana merkittävästi.

Ammattiosaajat maailmalta – moninaistuva työelämä (AMOS) –hanke on kasvattanut maahanmuuttaneiden ammatillisen koulutuksen ja työelämäyhteistyön osaamista Kuopion lisäksi laajemmin koko Pohjois-Savossa. Savon ammattiopiston lisäksi kehittämistyössä ovat mukana Ylä-Savon ammattiopisto ja Ingmanedu kulttuurialan ammattiopisto. (<https://sakky.fi/fi/amospiste>)

Itä-Suomen yliopiston keskeinen tavoite tulevaisuudessa on kasvattaa englanninkielisen koulutuksen määrää, sekä parantaa valmistuvien kansainvälisten osaajien työllistymistä Pohjois-Savoon ja Itä-Suomeen. Koulutusta kehitetään lisäämällä englanninkielisten koulutusohjelmien määrää, erityisesti uusia kandidaattiohjelmiä, ja kasvatamalla olemassa olevien ohjelmien sisäänottomääriä. Ohjelmien kehittämistä tehdään peilaten Itä-Suomen työllisyystilanteeseen.

Valmistuvien opiskelijoiden työllistymiseen on panostettu perustamalla UEF trainee -ohjelma osana Talent hub- hanketta. Sen avulla kansainväliset opiskelijat voivat päästä harjoittelemaan Itä-Suomalaisiin yrityksiin tai Itä-Suomen yliopiston yksiköihin yliopiston harjoittelutuen ansiosta. Tavoitteena on sisällyttää harjoittelu osaksi koulutusohjelmien opetussuunnitelmia, jotta kaikki opiskelijat pääsisivät harjoittelun piiriin. Suomen kielen oppimisen edistämiseksi englanninkielisissä koulutusohjelmissä on pakollisena 4-6 op suomenopinnot ja lisäksi opiskelijoita kannustetaan opiskelemaan Suomea vapaaehtoisena. Kotoutumista edistetään myös tuutoroinnilla, tarjoamalla opiskelijoiden ja henkilökunnan palvelut kattavasti myös englanniksi, käynnistämällä kotoutumista edistävän sivuaineen (Finnish language and culture) syksyllä 2023 ja tarjoamalla henkilöstölle Working in Finnish universities-koulutusta. Erityisvastuulla on myös osallistua maahanmuuttajalääkäreiden ja -hammaslääkäreiden pätevyitysmiskoulutuksen järjestämiseen kansallisen verkoston jäsenenä.

Myös Savonia-ammattikorkeakoulu on sitoutunut lisäämään merkittävästi kansainvälisten opiskelijoiden määrää lähivuosina. Jo käynnissä olevien neljän kansainvälisen bachelor-tutkinto-ohjelman (International Business, Registered Nurse, Mechanical Engineering ja Internet of Things) lisäksi aloitetaan syksyllä 2023 viides kansainvälinen bachelor-tason tutkinto-ohjelma, Industrial Management. Tutkinto-ohjelmiin on rakennettu kv-opiskelijoiden työllistyvyyden edistämiseksi suomen kielen oppimisen polku, ja suomen kielen kehittyminen on otettu yhdeksi apurahakriteeriksi. Kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden työelämäyhteyksien ja uravalmiuksien kehittymistä on vahvistettu Talent Hub -toiminnan avulla.

Savonia toimii myös SIMHE-korkeakouluna (Supporting Immigrants in Higher Education). SIMHE-toiminnalla autetaan alueella asuvia maahanmuuttaneita löytämään itselleen sopivia opiskelu- tai urapolkuja. Ohjauspalvelu on tarkoitettu maahanmuuttaneille, joilla on toisen asteen tutkinto, jotka ovat opiskelleet korkeakoulussa tai jotka ovat jo suorittaneet korkeakoulututkinnon. Savonia etsii myös aktiivisesti keinoja vastata alueemme sairaanhoitajapulaan. Tästä syystä on lähdetty pilotoimaan Egyptissä korkeakoulutasoisen sairaanhoitajatutkinnon suorittaneiden Top Up -koulutusta. Lisäksi Savonia on mukana hankkeessa, jossa kehitetään täydentävä koulutus Suomessa asuville sairaanhoitajille,

joilla on EU- tai ETA-maiden ulkopuolella suoritettu, opistotasoinen sairaanhoitajan tutkinto. Molempien koulutusten tarkoituksena on saada muualla sairaanhoitajan koulutuksen saaneita nopeammin pätevoidettyä niin, että he voivat toimia Suomessa sairaanhoitajina.

Kuopion toimintaympäristöön liittyviä tilastoja on koottu liitteeseen 2. Laajempi ajassa päivittyvä tilastokoonti löytyy Kuopion kaupungin verkkosivuilta (<https://www.kuopio.fi/tilastotietoa>).

2.3 Toimenpideohjelman kytkentä Kuopion strategiaan 2030 ja Itä-Suomen maahanmuuttostrategiaan 2017

Kuopion visio vuoteen 2030 on olla "Hyvän elämän pääkaupunki". Hyvää elämää ilmentävät terveys, alueen elinvoima ja arjen rikkaus. Kuopion strategiassa on neljä päämäärää: Hyvinvoiva ja yhteisöllinen Kuopio, Elinvoimainen ja kasvava Kuopio, Ilmasto- ja resurssiviisas Kuopio sekä Uudistuva ja yhdessä tekevä Kuopio. Yhtenä näitä menestystekijöitä läpileikkaavana strategisena teemana on kansainvälisyys. Kansainvälisyys on ovien avaamista ja verkostojen antamista kumppaneiden käyttöön, alueen osaamisen ja vahvuuksien tunnetuksi tekemistä sekä asiantuntijayhteistyötä. Se on myös sitä, että huolehditaan organisaation valmiuksista kumppaneiden ja asukkaiden kansainvälistyessä sekä vastuullisesti kunnan kotoutumistehtävästä ja yleisestä suvaitsevaisesta ilmapiiristä. Kuopion kotoutumisohjelmassa huomioidaan strategian tavoitteet. (<https://www.kuopio.fi/strategia>)

Kuopion palvelujen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma on päivitetty vuosiksi 2022–2025, ja suunnitelma on ollut Kuopion kaupunginhallituksen käsittelyssä 28.11.2022. Etnisten vähemmistöjen näkökulma sisältyy suunnitelmaan.

Itä-Suomen maahanmuuttostrategian 2017 tavoitteet tähtäävät kansainvälistymisen kautta alueen hyvinvoinnin lisääntymiseen ja osaavan työvoiman saatavuuden turvaamiseen sekä kunnan aktiiviseen rooliin kotouttamispalvelujen järjestäjänä. Tämä strategia painottuu erityisesti elinkeinoelämän alueelle. (<https://www.doria.fi/handle/10024/78910>)

3 Kotoutumista edistävät ja tukevat periaatteet

Kuopion kaupungin maahanmuuttajapalveluja koskevana yleisenä linjauksena on, että maahanmuuttajat ovat yksi Kuopion kaupungin monista eri asiakasryhmistä. Maahanmuuttajat huomioidaan asiakasryhmänä Kuopion kaupungin palvelualueiden arkityössä, toimintojen suunnittelussa, arviointi- ja laatutyössä. Kun pidetään huolta laadukkaista peruspalveluista, mahdollistaa se myös maahanmuuttaja-asiakkaiden ohjaamisen normaalipalvelujen piiriin. Tämä edellyttää pitkäjänteistä kehittämistyötä ja valmiuksien kasvattamista. Peruspalvelujen valmiuksia vastaanottaa maahanmuuttaja-asiakkaita tulee edelleen systemaattisesti vahvistaa. Maahanmuuttaja-asiakasryhmällä on monia erityistarpeita mm. kieleen ja palveluiden saavutettavuuteen liittyen, ja näihin pyritään tarjoamaan tukipalveluita, jotta integroitumien peruspalveluihin sujuvoittuisi.

Kansainvälisyys on osa arkipäivää ja samat palvelut ovat käytettävissä niin maahanmuuttajille kuin kantaväestölle. Sen vuoksi jatkossakin tulee hyödyntää monenlaisia tapoja henkilöstön osaamisen vahvistamisessa kuten koulutus ja työkierto, jossa tavoitteena on mm. kieli- ja kulttuurituntemuksen lisääminen.

Palveluneuvontaa antaa aina se viranomainen, jonka toimivaltaan asia kuuluu. Tavoitteena on, että maahanmuuton alkuvaiheeseen voidaan tarjota riittävät tiedot ja ohjaus. Lisäksi tavoitteena on, että maahanmuuttaja itse hakee aktiivisesti tietoa omien mahdollisuuksiensa mukaan.

Maahanmuuttaja-asiakkaiden näkökulmasta on tärkeää saada mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tietoa eri palveluista. Tärkeää on myös ripeä pääsy kotoutumiskoulutukseen ja suomen kielen opetukseen, mikä on riippuvainen kulloisistakin koulutusresursseista. Pääsy erilaisiin yhteisöihin ja vapaa-ajan toimintoihin sekä yhteyteen paikkakunnalla jo olevien saman kulttuurin edustajien kanssa kuin myös kantaväestön edustajien kanssa ovat tekijöitä, jotka edesauttavat kotoutumista. Kotoutumiskoulutuksessa noudatetaan Opetushallituksen hyväksymää opetussuunnitelmaa ja se toteutetaan Opetushallituksen määräysten mukaisesti. Toimenpiteiden kehittämisessä tehdään yhteistyötä suurten kaupunkien sekä alueen kuntien kanssa ja vaihdetaan tietoja käytänteistä.

4 Kotoutumisohjelman vastuut, seuranta ja ajan tasalla pitäminen

Kuopion kaupungin hyvinvointiryhmä toimii kaupunkitasoisena kotoutusasioita yhteen sovittavana ryhmänä sekä linkkinä päätöksentekoon. Kaupunginjohtajan johtoryhmän päätöksellä hyvinvointiryhmä vastaa kotoutumislain tarkoittamasta yhteensovitustehtävästä ja kytkennästä talousarvion ja strategian valmisteluun sekä seurannasta. Ryhmällä itsellään ei ole toimivaltaa, vaan se on luonteeltaan aloitteita ja ehdotuksia tekevä.

Hyvinvointiryhmälle raportoidaan kotoutumisasioista kerran vuodessa, talousarvion valmistelun aikaan (esimerkiksi maaliskuuhun) tai tavoitteiden seurannan näkökulmasta (esimerkiksi syyskuuhun). Seikka-peräisempi esitys Kotoutumislain mukaisten tehtävien vastuunjaosta Kuopion kaupungissa on liitteessä 1.

5 Kotoutumista edistävät ja tukevat toimenpiteet

5.1 Maahanmuuttopalvelut työllisyyspalvelussa

Kuopiossa maahanmuuttopalveluiden kokonaisuus tulee vuoden 2023 alusta lukien olemaan osa työllisyyspalvelua. Kotoutumista edistävää työtä tehdään työllisyyspalvelussa jo tällä hetkellä Navigaattorissa ja työllisyyden kuntakokeilussa. Vuoden 2023 alusta myös muu kuntien vastuulla oleva kotouttaminen kuten kiintiöpakolaisten vastaanotto tulee osaksi tätä kokonaisuutta.

5.1.1 Kaikille avoin matalan kynnyksen tiedotus-, neuvonta- ja ohjauspalvelu Navigaattorissa

Navigaattori on integraatioalusta, joka kokoaa yhteen erilaisia työllisyyden edistämiseen liittyviä ohjaus- ja neuvontapalveluita. Navigaattorissa eri alojen asiantuntijat antavat matalan kynnyksen ohjausta ja neuvontaa erilaisissa työhön, koulutukseen ja arkeen liittyvissä asioissa kaikille kuopiolaisille. Navigaattoriin ovat integroituna myös tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelut kaikille maahanmuuttaneille riippumatta maahantulon syystä tai kestoista. Ei tarvitse olla työtön työnhakija, vaan myös esimerkiksi opiskelijat, työssä käyvät tai Kuopioon muuttoma suunnittelevat voivat hyödyntää palvelua. Palvelua saa tällä hetkellä suomen, englannin, ruotsin, venäjän ja persian kielillä. Lisäksi käytössä ovat tulkkauspalvelut.

Navigaattorissa voi keskustella mm. suomalaisesta yhteiskunnasta ja viranomaisten palveluista (poliisi, Kela, maistraatti, TE-toimisto) työ- ja koulutusmahdollisuuksista, kielikursseista, terveydenhuollosta, päivähoidosta, asumisesta. Työtä tehdään yhteistyössä verkoston kanssa. Asiakas ohjataan Navigaattorista oikeaan palveluun. Navigaattorissa järjestetään myös infotilaisuuksia ja ryhmätapahtumia esimerkiksi työnhaun tukemiseksi.

Työtä tehdään myös jalkautuen. Jalkautuvan työn tavoitteena on tavoittaa maahanmuuttaneita myös palveluiden ulkopuolelta, tuoda tietoa palveluista ja auttaa ohjautumaan asiakkaalle sopiviin palveluihin. Navigaattorissa voidaan auttaa esimerkiksi työperäisesti maahantulleiden puolisoja kartoittamaan opinto- ja työskentelymahdollisuuksia Kuopiossa sekä löytämään tekemistä vapaa-aikaan.

Vapaa-ajan neuvontapalvelun tavoitteena on lisätä maahanmuuttaneiden aktiivisuutta, liikkumista ja yhteisöllisyyttä. Toiminta tähtää syrjäytymisen ehkäisemiseen, hyvinvoinnin lisääntymiseen ja auttaa suomalaiseen yhteiskuntaan integroitumisessa.

5.1.2 Alkuvaiheen kotouttaminen

Vuoden 2023 kiintiöpakolaisten vastaanottoon ja kotouttamiseen liittyvistä tehtävistä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut siirtyvät hyvinvointialueen vastuulle ja kaupungin vastuulle jäävät muut palvelut kuten asettautumispalvelut, kotoutumissuunnitelmien laatiminen ja kotoutumisen tuki tulevat työllisyyspalvelun hoidettavaksi. Tätä työtä tullaan tekemään tiiviissä yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Esimerkiksi Kuopioon tulevien kiintiöpakolaisten valintaan tullaan perustamaan työryhmä, johon tulee edustus sekä kunnasta että hyvinvointialueelta. Näin pyritään varmistamaan mahdollisesti tarvittavien palveluiden saatavuus ja sujuva yhteistyö kotoutumisen alusta saakka.

Jos maahanmuuttaneella on sosiaali- ja terveyspalvelujen tarvetta, hänelle voidaan laatia monialainen kotoutumissuunnitelma, myös muiden kuin kiintiöpakolaisten kohdalla. Tämä kokonaisuus on työn alla ja tarkentuu vuoden 2023 aikana.

5.1.3 Työllisyyden kuntakokeilu

Kuopio, Siilinjärvi, Lapinlahti, Iisalmi, Sonkajärvi ja Vieremä ovat mukana valtion työllisyyden kuntakokeilussa ja muodostavat yhdessä Kuopion seudun työllisyyskokeilualueen. Osa Pohjois-Savon TE-toimiston asiakkaista on siirtynyt oman kotikuntansa asiakkaaksi, kuten kaikki vieraskieliset ja maahanmuuttajat iästä ja työttömyyteensä liittyvästä etuudesta riippumatta. Tällä hetkellä tilapäistä suojelua saavat ovat asiakkaina TE-toimistossa, koska heillä ei ole kotikuntamerkintää. Maaliskuusta alkaen ensimmäisistä tilapäisen suojelun päätöksistä tulee kuluneeksi vuosi, jonka jälkeen saa kotikuntamerkinnän ja työttömänä työnhakijana siirtyy kuntakokeilun asiakkuuteen. Kuntakokeilulakiin on myös esitetty muutosta, jonka myötä tilapäistä suojelua saavat siirtyvät kuntakokeilun asiakkaiksi.

Työllisyyskokeilun aikana määrätty valtion työ- ja elinkeinotoimistojen tehtävät siirretään kuntien tehtäviksi. Kokeilussa yhdistetään sekä TE-toimiston että kunnan resursseja työllisyyteen liittyvissä palveluissa.

Kuntakokeilussa toimii kotoutumisen tiimi, jossa palvellaan asiakkaita, jotka ovat niin kutsutulla kotoutumisajalla. Asiakkaiden kanssa laaditaan kotoutumissuunnitelma. Kotoutumissuunnitelma on maahanmuuttajan yksilöllinen suunnitelma niistä toimenpiteistä ja palveluista, joiden tarkoituksena on tukea maahanmuuttajan mahdollisuuksia hankkia riittävä suomen tai ruotsin kielen taito sekä muita yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja sekä edistää hänen mahdollisuuksiaan osallistua yhdenvertaisena jäsenenä yhteiskunnan toimintaan.

Maahanmuuttajalla on oikeus kotoutumissuunnitelmaan, jos hän on julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa tarkoitettu työtön työnhakija tai jos hän saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotuesta annetun lain mukaista toimeentulotukea. Kotoutumissuunnitelma voidaan laatia myös muulle maahanmuuttajalle, jos hänen arvioidaan alkukartoituksen perusteella tarvitsevan suunnitelmaa kotoutumisen edistämiseksi. Vuoden 2023 alusta myös näille henkilöille tehdään alkukartoitukset ja laaditaan kotoutumissuunnitelmat työllisyyspalvelussa.

5.2 Pohjois-Savon TE-toimiston palvelut

Pohjois-Savon Työ- ja elinkeinotoimisto (TE-toimisto) palvelee työnhakijoita ja työnantajia. TE-toimisto on alueensa työmarkkinoiden asiantuntija, jonka tärkein tehtävä on työn välittäminen. Työnantajille tarjotaan monipuolista apua henkilöstön hankintaan ja kehittämiseen.

Maahanmuuttaneille asiakkaille hankitaan kotoutumiskoulutusta ja eri aloille valmistavaa ja ammatillista koulutusta. Kun kielitaito riittää, he voivat hakea kaikkiin TE-toimiston työvoimakoulutuksiin. Kuopion alueen kuntakokeilun ja TE-toimiston ohjaamina maahanmuuttajataustaisille työttömille työhakijoille on tarjolla yksilöllistä työhönvalmennusta Setlementti Puijolan toimesta.

Työnhakijat saavat verkon kautta ja henkilökohtaisesti palvelua työnhaussa ja tietoa työmarkkinoista, koulutuksesta, ammasteista, yrittäjyydestä sekä työttömyysetuuden hakemisesta. TE-toimisto tukee työllistymistä eri tavoin, mm. hankkimalla asiakkailleen työhönvalmennusta, työvoimakoulutusta ja ohjaamalla heitä työkokeiluun tai palkkatuetuun työhön.

5.3 Aikuisten suomen kielen opetus Kuopiossa

5.3.1 Kotoutumiskoulutus ja työelämäpolkua tukeva suomen kielen opetus Kuopiossa

Kotoutumiskoulutuksena maahanmuuttajalle, jonka oppivelvollisuus on päättynyt, järjestetään suomen tai ruotsin kielen opetusta ja tarvittaessa luku- ja kirjoitustaidon opetusta sekä muuta opetusta, joka edistää työelämään ja jatkokoulutukseen pääsyä sekä yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja elämänhallintaan liittyviä valmiuksia. Kotoutumiskoulutukseen voi sisältyä myös aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tutkinnon tunnistamista sekä ammatillista suunnittelua ja uraohjausta. Nykyisen kotoutumislain mukaan kotoutumiskoulutusta järjestetään pääosin työvoimakoulutuksena julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta säädetyn lain mukaisesti, mutta koulutusta voidaan järjestää myös omaehtoisena opiskeluna. Työvoimakoulutuksena järjestettävän kotoutumiskoulutuksen hankinnoista vastaavat ELY-keskukset avointen tarjouskilpailujen kautta. Vapaan sivistystyön ja aikuisten perusopetuksen rahoitus on osa opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoimaa valtionosuusjärjestelmää.

Työikäistä maahanmuuttajaa ohjataan kohti työelämää joko koulutuksen tai muiden tukitoimien avulla. Poikkeuksena ovat mm. kotiäidit, heitäkin ohjataan töihin, kun lapsi on yli vuoden ikäinen. Myös töihin tulleilla ja töissä olevilla, pysyväisluonteisesti maassa olevilla maahanmuuttajilla, voi olla oikeus kotoutumiskoulutukseen, mikäli he ovat työttömyysuhanalaisia. Moni työssä käyvä opiskelee Kansainvälinen kohtauspaikka Kompassissa tai Kansalaisopistossa omalla ajallaan.

Suomen kielen alkeita voi opiskella non-stop-periaatteella Settlementti Puijolan Kansainvälinen kohtauspaikka Kompassissa. Omaehtoisesti suomen alkeita voi opiskella myös Snellman kesäyliopistossa, Kuopion kansalaisopistossa sekä Itä-Suomen yliopiston kielikeskuksessa. Kuopion kaupunki on hankkinut tarvittaessa vasta maahan saapuneille pakolaisille ja Kuopioon muuttaneille maahanmuuttajille Tervetuloa Suomeen- koulutusta Settlementti Puijolalta.

Kuopion kaupunki tekee aktiivisesti yhteistyötä alueen maahanmuuttajien kotoutumista edistävien hankkeiden kanssa. Omia hankkeita haetaan tilanteen mukaan täydentämään kaupungin peruspalveluja.

5.3.2 Aikuisten suomen kielen opetus Kuopiossa

Suomen kielen opetuksen ja kotoutumiskoulutuksen rungon muodostaa Kuopiossa työvoimakoulutuksena toteuttava lakisääteinen kotoutumiskoulutus.

”Kotoutumiskoulutuksena oppivelvollisuusiän ylittäneelle maahanmuuttajalle järjestetään suomen tai ruotsin kielen opetusta ja tarvittaessa luku- ja kirjoitustaidon opetusta sekä muuta opetusta, joka edistää työelämään ja jatkokoulutukseen pääsyä ja yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja elämänhallintaan liittyviä valmiuksia. Kotoutumiskoulutuksen tavoitteena on, että maahanmuuttaja saavuttaa suomen tai ruotsin kielessä toimivan peruskielitalotason” laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010:20.

Savon ammatti- ja aikuisopiston tutkintokoulutukseen valmentava koulutus (TUVA) alkoi 1.8.2022. Vaativimmalla tasolla suomen kielen opetusta Kuopiossa tarjoaa Kuopion aikuislukio sekä Itä-Suomen yliopisto. Itä-Suomen yliopisto tarjoaa tällä hetkellä opetusta tutkinto-opiskelijoille, vaihto-opiskelijoille ja henkilökunnalle. Tammikuusta 2023 opetusta on tarjolla Jatkuvan oppimisen keskuksen kautta myös tilapäisen suojelun statuksella Suomessa oleville.

Kuopiossa koulutuksen tarjoajat yhdessä etsivät mahdollisuuksia organisoida riittävää koulutustarjontaa erilaisille maahanmuuttajaryhmille. Oppilaitosten lisäksi mukaan tarvitaan myös yrityksiä, kolmannen sektorin toimijoita ja vapaaehtoisia.

Koska toteuttajatahoja on useita, tieto saatavilla olevasta, kaikille avoimesta suomen kielen koulutuksesta tulisi myös olla helposti löydettävissä ja saatavissa niissä pisteissä, joissa asiakkaita palvellaan. Suomen kielen taito on erityisen tärkeässä osassa, jotta kansainväliset opiskelijat voisivat hakea opintojen aikana harjoittelu- ym. tehtäviä sekä mahdollisesti harkita työnhakua Suomesta opintojen päätyttyä. Tämän vuoksi on hyvä kiinnittää huomiota suomen kielen opetustarjontaan erityisesti Savilahden kampusalueella.

Suomen kielen kursseja Kuopiossa antavat seuraavat toimijat:

- Itä-Suomen yliopisto, Kielikeskus
- Savonia Ammattikorkeakoulu
- Kuopion aikuislukio
- Kuopion Kansalaisopisto

- Kuopion kesäyliopisto
- Setlementti Puijola, Kansainvälinen kohtaamispaikka Kompassi
- Savon ammatti- ja aikuisopisto (Sakky)
- Kotoutumiskoulutukset: Kuopion työ- ja elinkeinotoimisto
- Pohjois-Savon opisto

5.4 Asuminen

Kuopioon muuttavien maahanmuuttajien käytettävissä ovat samat yksityiset ja julkiset asumispalvelujen tarjoajat kuin kantaväestöllekin. Kaikille avoin matalan kynnyksen tiedotus-, neuvonta- ja ohjauspalvelu Navigaattorissa neuvoo myös asumisasioissa ja ohjaa oikeiden tahojen luo, myös Kuopioon muuttoa suunnittelevat voivat hyödyntää palvelua. Palvelua saa tällä hetkellä suomen, englannin, ruotsin, venäjän ja persian kielillä. Lisäksi käytössä ovat tulkkaukspalvelut.

Tieto eri vaihtoehtoista tulisi löytyä mahdollisimman vaivattomasti myös verkosta eri kielillä, koska asumista selvitetään hyvin varhaisessa vaiheessa jo muuttoa harkittaessa. Pakolaisten vastaanotto-toiminnan ja vuokrataloyhtiöiden kesken tarkastellaan jatkuvasti yhteistyömuotoja, jotta asiakastarpeet tulisivat huomioiduiksi. Kuopio pyrkii asunnottomuuden vähentämiseen ja poistamiseen verkostomaisen yhteistyön avulla. Kuopiossa asuvat ulkomaan kansalaiset asuvat tasaisesti eri puolilla kaupunkia. Lisätietoja: <https://www.kuopio.fi/kuopio-tietoa>

5.5 Neuvolapalvelut

Neuvolapalvelut vastaavat nykyisellään maahanmuuttajien tarpeisiin hyvin. Hankaluutta aiheuttavat ajoittain kielikysymykset ja tulkin käyttö, kun huoltaja ei kykene keskustelemaan englannin tai suomen kielellä. Asiakkaat käyttävät oman asuinalueensa neuvolapalveluja, niin kuin muutkin neuvolan asiakkaat. Pakolaisterveydenhoitajalta saatu konsultaatioapu erilaisissa pulmatilanteissa on ensiarvoisen tärkeää.

Neuvoloiden toimivat moniammatilliset hoitopolkukäytännöt ovat erinomainen apu myös maahanmuuttajien kanssa työskennellessä ja helpottavat terveydenhoitajien arkityötä.

5.6 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuspalveluissa maahanmuuttajat käyttävät lähtökohtaisesti varhaiskasvatuspalveluita samoin periaattein, kuin kaikki muutkin palveluiden käyttäjät. Käytettävissä ovat perheen ja lapsen tarpeista riippuen päiväkotihoido, esiopetus, perhepäivähoito sekä avoimet varhaiskasvatuspalvelut. Palvelut pyritään järjestämään lähipalveluina. Lapsen mahdollisesti tarvitsema yleinen, tehostettu tai erityinen tuki sekä esiopetuksessa oppilashuolto järjestetään myös lähipalveluperiaatteella. Varhaiskasvatuksen erityisopettajat auttavat henkilöstöä tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa ja toteutuksessa.

Lapsen oman äidinkielen/kotikielen tukeminen on ensisijaisesti perheen vastuulla. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea ja kannustaa huoltajia puhumaan ja käyttämään lapsen kanssa omaa äidinkieltään/kotikieltään. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman yhteydessä laaditaan monikielisyyden suunnitelma yhdessä huoltajien kanssa.

Esiopetusikäisillä monikielisillä lapsilla, joiden kielitaito ei riitä esiopetuksessa opiskeluun, on mahdollisuus perusopetukseen valmistavaan opetukseen, jota toteutetaan inklusiivisesti lapsen lähiesikoulussa.

Varhaiskasvatuksessa pyritään siihen, että lapsi oppisi riittävän suomen kielen kielitaidon ja voisi aloittaa koulun lähikoulussa. Tarvittaessa lapsella on mahdollisuus jatkaa kouluun siirtyessään perusopetukseen valmistavassa opetuksessa, mikäli hän ei ole käyttänyt koko oikeutta esiopetusvuoden aikana. Siirtymävaiheessa huolehditaan tiedonsiirrosta lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta perusopetukseen.

5.7 Perusopetus ja lukiokoulutus

Kuopion perusopetuksessa tavoitteena on myös oppilaiden ja opiskelijoiden kasvaminen monikulttuurisuuteen ja kansainvälisyyteen sekä suvaitsevaisuuden edistäminen. Monipuolinen kieliohjelma puolestaan antaa oppilaille ja opiskelijoille välineet kommunikointiin eri kulttuureista tulevien kanssa.

Peruskouluikäisten maahanmuuttajien valmistavan vaiheen ryhmämuotoista opetusta järjestetään Ra-jalan (alakoulu) sekä Pyörön (yläkoulu) kouluissa. Pyörön valmistavan vaiheen opetus siirtyy 1.8.2023 alkaen Hatsalan klassilliseen kouluun. Määräaikaisia valmistavan opetuksen ryhmiä on tällä hetkellä myös Hatsalan klassillisessa, Snellmanin ja Neulamäen kouluissa.

Valmistava opetus kestää noin lukuvuoden. Valmistavan opetuksen opetussuunnitelman keskeiset tavoitteet ovat kehittyvä suomen kielen alkeistaito, valmiudet perusopetuksessa opiskelemiseen sekä kotoutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan. Oman äidinkielen opetusta järjestetään mahdollisuksien mukaan. Perusopetukseen valmistavan vaiheen järjestäjä toimii tiiviissä yhteistyössä mm. pakolaisia vastaanottavan maahanmuuttajapalvelujen yksikön, päivähoidon, nuorisotoimen, terveydenhoidon ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

Jokaiselle oppilaalle laaditaan oma oppimissuunnitelma. Valmistava opetus päättyy, kun opetushallituksen vähimmäistuntimäärä täyttyy. Valmistavan vaiheen jälkeen oppilaat siirtyvät opiskelemaan pääsääntöisesti omaan lähikouluunsa. Yhteistyö vastaanottavien koulujen kanssa onkin erittäin tiivistä. Oppilaille järjestetään yksilöllistä tai ryhmäkohtaista koulunkäynnin ohjaajan tukea.

Opetuksessa pyritään kiinnittämään erityisesti huomiota toimivaan koulun ja kodin väliseen yhteistyöhön. Kalevalan koulussa on kotouttamisperheluokkatoimintaa, jonka avulla pyritään tukemaan koko perhettä.

Kuopiossa on mahdollisuus hakea kaksikieliseen (suomi - englanti) opetukseen Rajalan kouluun (vuosiluokat 1–6) tai Hatsalan klassilliseen kouluun (vuosiluokat 7–9). Oppilaat otetaan kouluun kielitestin perusteella. Lisäksi Kalevalan koulussa voi valita A1-kieleksi saksan. Valmistavan ja kaksikielisen opetuksen yhteistyöllä voidaan tilapäisesti tukea myös Kuopioon ulkomailta perheenjäsenen työn tai opiskelun takia muuttavia perheitä.

TUVA eli tutkintokoulutukseen valmentava koulutus lisää maahanmuuttajien ja vieraskielisten opiskelijoiden mahdollisuuksia päästä toisen asteen koulutuksiin ja menestyä opinnoissaan. TUVAn opinnot edellyttävät kykyä opiskella suomen kielellä. Koulutus muodostaa yhden kokonaisuuden, kestää enintään yhden vuoden ja sen laajuus on 38 tuva-viikkoa (1 viikko= 22 h).

TUVA-koulutus muodostuu pakollisista ja valinnaisista opinnoista. Pakolliset opinnot sisältävät opiskelu- ja urasuunnittelutaitojen koulutuksen osion. Valinnaiset opinnot sisältävät kaksi koulutuksen osaa seuraavista: perustaitojen vahvistaminen, lukiokoulutuksen opinnot ja niihin valmentautuminen, am-matillisen koulutuksen opinnot ja niihin valmentautuminen, työelämätaidot ja työelämäpääntteinen oppiminen, arjen taidot ja yhteiskunnallinen osallisuus ja muut valinnaiset opinnot. TUVAn koulutusta järjestävät Kuopion alueella Kuopion aikuislukio sekä Sakky ja Luovi.

Lukiokoulutukseen osallistuminen edellyttää suomen kielen taitoa vähintään tasolla B1.2. Lukiossa maahanmuuttajaopiskelija voi opiskella suomea toisena kielenä (S2), joka voidaan myös kirjoittaa ylioppilaskirjoituksissa. Jos maahan muuttava nuori on lukioikäinen, hänelle täytyy osoittaa sellainen opiskelupaikka, jossa B1.2 kielitaito voidaan saavuttaa. Tällä hetkellä Kuopion lukiokoulutuksessa ei ole omaa valmistavaa ryhmää, jossa suomen kieltä opetetaan alkeista tasolle B1.2.

5.8 Maahanmuuttajatyö Kuopion nuorisopalveluissa

Nuorisopalveluissa tavoitteena on saada maahanmuuttajataustaisia nuoria mukaan nuorisotoimintaan ja tätä kautta helpottaa sopeutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Nuorisopalveluissa osallistutaan aktiivisesti nuorten kotoutumisasioiden kehittämiseen esimerkiksi monialaisen verkostotyön muodossa. Nuorisonohjaaja on myös kurssitettu monikulttuuriseen nuorisotyöhön.

Nuorisotaloilla kokoontuu säännöllisesti maahanmuuttajataustaisten kuopiolaisten omatoimisia ryhmiä. Nuorisotalot toimivat myös vieraskielisten opiskelijoiden monikulttuuristen tapahtumien järjestämissä paikkoina. Alueellisen nuorisotyön lisäksi etsivä nuorisotyö sekä koulunuorisotyö työskentelevät tiiviisti maahanmuuttajataustaisten nuorten parissa.

Setlementti Puijolan ylläpitämä Tyttöjen talo tarjoaa ammattilaisten ohjaamaa yhteisöllistä toimintaa 12–29-vuotiaille maahanmuuttaja ja/tai kantaväestön nuorille.

5.9 Osallisuuden, hyvien etnisten suhteiden sekä kulttuurien välisen vuoropuhelun vahvistaminen

Tieto-, neuvonta- ja ohjaustoiminnan (TNO) palvelut on tarkoitettu kaikille kuopiolaisille (ja siilinjärveläisille) maahanmuuttaneille maahantulon syystä tai statuksesta riippumatta. Esimerkiksi vapaaehtoistyön- ja ystävätoiminnan verkosto ja vapaa-ajaneuvonta tähtää osallisuuden lisäämiseen myös muilla kuin työllistymisen/opiskelun keinoin.

Maahanmuuttajien osallisuusasioista vastaa vuoden 2022 tilanteessa hyvinvoinnin edistämisen palvelualue, jossa maahanmuuttajat huomioidaan yhtenä asukasryhmänä muiden joukossa. Maahanmuuttajien integrointinäkökulma huomioidaan myös Kuopion kaupungin järjestöavustuksissa. Etninen yhdenvertaisuus sisältyy Kuopion palvelujen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaan. Kuopion kaupungin osallisuustehtävien hoitamisen työnjakoa palvelualueiden kesken tarkastellaan osana Haltuun-projektia, joka on käynnissä maaliskuulle 2023 saakka.

Kuopion ja järjestöjen yhteistyö on ollut perinteisesti mallikasta, josta esimerkkinä voidaan mainita muun muassa Kuopion Setlementti Puijola ry:n monikulttuurinen kohtauspaikka Kompassi. Vastavaa monikulttuurista toimintaa järjestävät myös Kuopion kansalaisopisto sekä lukuisat muut seurat ja yhteisöt.

Hyvät etniset suhteet edistävät maahanmuuttajien kotoutumista ja yhteiskunnallista yhteenkuuluvuuden tunnetta. Jokaisen yhdenvertaisuus ja maahanmuuttajat yhteiskunnan jäseniksi toivottava asenneilmapiiri ovat kotoutumisen edellytyksiä. Yhteistyössä alueen eri toimijoiden kanssa järjestettävät matalan kynnyksen tapahtumat ovat hyvä esimerkki konkreettisesta vastaanotavan ilmapiirin rakentamisesta. Tietoa tapahtumista on joka tapauksessa tarpeen yhä aktiivisemmin levittää monien kanavien ja medioiden kautta. Toimijoiden keskinäistä yhteistyötä, työnjakoa ja tapahtumien koordinaatiota on myös paikallaan kehittää edelleen.

5.10 Työyhteisöjen henkilöstön osaamisen vahvistaminen

Kuopion kaupungin henkilöstökoulutus on vuosien ajan järjestänyt säännöllisesti täydennyskoulutusta maahanmuuttajatyöstä ja kansainvälistymisasiosta. Kuopiolla on ollut oma ulkomaisen työssä oppimisen ohjelma vuodesta 2005 ja siihen on mahdollista hakea jatkuvasti. Kansainvälisyyskoulutusta on myös vieraskielisten harjoittelijoiden vastaan ottaminen työyhteisöön. Lakimuutokset ja muutokset asiakasryhmissä edellyttävät kuitenkin jatkuvaa seurantaa ja valmiuksien päivittämistä erityisesti asiakaspalvelun näkökulmasta.

Ulkomaalaistaustaisten työntekijöiden määrän kasvaessa tulee huolehtia myös työnantajan vastuulla olevasta työyhteisöjen vastaanottovalmiuksien vahvistamisesta (selkokielen ja riittävä opastus työtehtäviin, työntekijän yhdenvertaiset oikeudet jne.). Lähettävän ja vastaanottavan tahon yhteistyö on tärkeää erityisesti silloin, kun maahanmuuttaja-asiakas (esimerkiksi pakolainen) siirtyy pakolaisten vastaanotto toiminnan asiakkuudesta normaalijärjestelmän piiriin.

Peruspalvelujen valmiuksia vastaanottaa maahanmuuttaja-asiakkaita tulee myös edelleen vahvistaa systemaattisesti. Osaamisen vahvistamisessa tulee hyödyntää monenlaisia tapoja kuten koulutus, työkierto ja yhteistyö paikkakunnan maahanmuuttajatoimijoiden kesken sekä kehittämällä uusia koulutusmuotoja kuten tutustuminen toisen työhön ja benchmarking. Henkilöstön täydennyskoulutussasioissa on tarpeen tarkastella myös maakunnallisen yhteistyön mahdollisuuksia.

6 Tukea tarvitsevat maahanmuuttajaryhmät

Erityistä tukea tarvitsevat maahanmuuttajaryhmät koostuvat monenlaisista eri ryhmistä kuten esimerkiksi kiintiöpakolaiset, tilapäistä suojelua saavat, omalla äidinkielellään luku- ja kirjoitustaidottomat ja eräät puolisorjymät, jotka eivät oma-aloitteisesti pysty tunnistamaan oikeuksiaan palveluihin. Näiden ryhmien lisäksi on myös lukuisia muita haavoittuvia ryhmiä, jotka tulee huomioida palveluita suunniteltaessa.

6.1 Pakolaisten vastaanottaminen

Nykyisen kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010, kotoutumislaki) 30 §:n mukaan kunnalla on yleis- ja yhteensovitusvastuu maahanmuuttajien kotouttamisen kehittämisestä sekä sen suunnittelusta ja seurannasta paikallistasolla. Lisäksi kunnan on huolehdittava siitä, että kunnan palvelut soveltuvat myös maahanmuuttajille ja että ne järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Kunnan on huolehdittava oman henkilöstönsä osaamisen kehittämisestä kotouttamisessa. Maahanmuuttajille tarkoitettuja toimenpiteitä ja palveluja voidaan järjestää myös kuntien välisenä yhteistyönä.

Kuopion kaupunki tarjoaa maahanmuuttajien erityispalveluja, joita tarvittaessa edelleen kehitetään vastaamaan muuttuneita olosuhteita. Muulta osin normaalipalvelujen tulee palvella myös maahanmuuttaja-asiakkaita yhdenvertaisuuslain hengen mukaisesti.

Kuopion kaupunki vastaanottaa kiintiöpakolaisia ja turvapaikkamenettelyn kautta oleskeluluvan saaneita Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY-keskus) kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti. Kuopion kaupunginvaltuusto on päättänyt, että vastaanotettavien kiintiöpakolaisten vuosittainen enimmäismäärä on 65 henkilöä.

6.2 Aikuisten maahanmuuttajien perusopetus

Aikuisten perusopetuksessa opiskeluun ei vaadita oleskelulupaa. Aikuisten maahanmuuttajien perusopetus tähtää perusopetuksen oppimäärän suoritukseen. Koulutus kestää yhteensä n. 3,5 vuotta (lukutaito-, alku- ja päättövaiheet). Opiskelusuunnitelmat ovat yksilölliset eivätkä kaikki opiskelijat välttämättä opiskele kaikkia vaiheita, joten kesto vaihtelee. Perusopetuksen oppimäärän suorittaminen antaa jatko-opintokelpoisuuden lukioihin ja ammatillisiin perustutkintoihin.

Koulutuksessa opiskellaan suomen kieltä ja muita peruskoulun oppiaineita. Perusopetuksen lukutaitovaiheessa suoritetaan 27 kurssia, alkuvaiheessa 37 kurssia ja päättövaiheessa 46 kurssia. Yhden kurssin laajuus on 28 oppituntia. Koulutus tähtää yhdenvertaisen jatko-opintokelpoisuuden saamiseen sekä suomalaisen yhteiskunnan aktiiviseen jäsenyyteen.

Keskeisimmät aikuisten perusopetusta ja valmistavaa opetusta tarvitsevat ryhmät ovat:

- perusopetuksen loppuvaiheessa Suomeen tulleet nuoret, jotka eivät ole ehtineet saada perusopetuksen päättötodistusta valmiiksi oppivelvollisuusikäisinä tai joiden valmiudet ovat jääneet heikoiksi perusopetuksen aikana
- 17–25-vuotiaat maahanmuuttajataustaiset, jotka eivät voi osallistua oppivelvollisuusikäisille järjestettävään opetukseen ikänsä takia, mutta tarvitsevat perusopetuksen päättötodistusta ja opiskeluvalmiuksia jatkaakseen opintoja toiselle asteella
- muut maahanmuuttajataustaiset aikuiset, jotka heikon peruskoulutuksensa tai sen puuttumisen takia tarvitsevat erityisesti perusopetuksen alkuvaiheessa annettavia taitoja, kuten luku- ja kirjoitustaitoa sekä matemaattisia valmiuksia tai jotka tarvitsevat päättötodistusta päästäkseen jatko-opintoihin

Kuopion kaupungilla on aikuisten perusopetuksen järjestämislupa. Koulutukset toteutetaan yhteistyössä Kuopion kansalaisopiston ja Pohjois-Savon opiston kanssa. Lukutaito- ja alkuvaiheen opetuksesta vastaa Kuopion kansalaisopisto ja päättövaiheen opetuksesta Pohjois-Savon opisto.

6.3 Työvoiman ulkopuolella olevien ryhmien kotoutumisen ja sosiaalisen vahvistamisen edistäminen

Kuopiossa on vajaa sata yli 65-vuotiasta ulkomaan kansalaista. Ryhmä, joka myös tulee huomioida, on aviopuolisoina alueelle muuttaneet henkilöt, jotka eivät välttämättä tunnista oikeuksiaan työelämään ja koulutukseen. Kuopion seudulla on keskustelua herättänyt myös vieraskielisten akateemisten pitkäaikaistyöttömien suuri määrä. Haasteena on muun muassa maahanmuuttajille soveltuvien yrittäjyyspolkujen ja harjoittelumahdollisuuksien kehittäminen edelleen.

Jos henkilö on työikäinen, häntä ohjataan kohti työelämää tai opintoja, ellei hänellä ole elämäntilanteeseen liittyviä tuen tarpeita. Tällöin se seikka, että henkilö on esim. omalla äidinkielellä luku- ja kirjoitustaidoton tai että valmius oppia suomen kieltä on vaatimaton, ei poista oletusta työnteosta. Tuolloin voidaan selvittää tuetun työllistymisen mahdollisuuksia. Muutoin Kuopiossa sellaiset organisaatiot kuin Kompassi ja kansalaisopisto voivat varautua palvelemaan ko. ryhmiä.

7 Kehittämiskohteita 2023-

- Pohjois-Savon kuntien sosiaali- ja terveystoimen, pelastustoimen ja sairaanhoitopiirin palvelut ovat siirtyneet hyvinvointialueen vastuulle 2023 alkaen. Kehittämistyössä on keskeistä toimivan vuorovaikutuksen ja hallittujen yhteistyömallien kehittäminen.
- Englanninkielisen perusopetuksen saaminen Kuopioon
- Kansainvälisten ammattilaisten ja osaajien saatavuuden ja pitovoiman vahvistaminen

- Kansainvälisten opiskelijoiden harjoitteluiden sujuvoittaminen
- Kansainvälisten työnhakijoiden vastaanottovalmiuksien varmistaminen organisaatioissa esim. perehdyttämisprosessit
- Hyvien väestösuhteiden varmistaminen
- Suunnitteilla olevien kotoutumisen edistämisestä annetun lain sekä TE-palvelut 2024-uudistuksen tuomien muutosten hallittu organisoiminen Kuopion kotouttamistyössä sekä työllisyyden kuntakokeilun hyvä eteenpäin vieminen.
- Edelleen verkostoyhteistyön kehittäminen eri tasoilla ja eri toimijoiden kanssa
- International House -mallin kehittäminen Kuopioon
- Englanninkielisen asiakaspalvelun vahvistaminen sekä julkisella että yksityisellä palvelusektorilla

Lähteet

Kuopion kaupunki: Kuopion strategia 2030

Kuopion palvelujen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2022–2025

Kuopion kaupunki: Kotouttamisohjelma (2016)

Itä-Suomen ELY-keskukset: Itä-Suomen maahanmuuttostrategia 2017 (2012)

Laki kotoutumisen edistämisestä, annettu 2010 ja tuli voimaan 2011.

Kuopion kaupungin asiantuntijoiden lausunnot sekä lukuisat muut asiantuntijat kuten Kansainvälinen kohtaamispaikka Kompassi

Kuopion kaupunki: Väestötilastot

Liitteet

Liite 1 Kotoutumislain mukaisten tehtävien vastuunjako Kuopion kaupungissa

Liite 2 Tilastotietoa Kuopion toimintaympäristöstä

Liite 1 Kotoutuslain mukaisten tehtävien vastuunjako Kuopion kaupungissa

Taulukkoon on kuvattu 2022 tilanne, jossa kokonaiskoordinaatiovastuu on elinvoima- ja konsernipalveluiden palvelu-alueella. Koordinaatiotyötä ja ao. valmisteluja johtava asiakkuusjohtaja on työllisyyspalvelujohtaja. Kuopion kaupungissa meneillään olevan uudistustyön myötä taulukkoa päivitetään.

Kotoutuslain mukainen tehtävä	Vastuu Kuopion kaupungin organisaatiossa ja rajapintoja
Maahanmuuttajien alkuvaiheen opastus ja neuvonta	Työllisyyspalvelujohtaja ja työllisyyspalvelupäällikkö
Maahanmuuttajalasten polku Kuopion kaupungissa perheiden näkökulma huomioiden	Kasvun ja oppimisen tuen johtaja ja perusopetusjohtaja, Opetusjohtaja, perusopetuspäällikkö, Varhaiskasvatusjohtaja
Maahanmuuttajanuorten polku Kuopion kaupungissa	Kasvun ja oppimisen tuen johtaja ja perusopetusjohtaja Opetusjohtaja, Perusopetuspäällikkö, Lukiotoimenpäällikkö, Nuorisopäällikkö <i>Rajapintoja: Oppilaitokset, harrastusseurat, elinkeinoelämän organisaatiot, TE-palvelut ym.</i>
Aikuisten maahanmuuttajien työelämän polku Kuopiossa	Työllisyyspalvelujohtaja, työllisyyspalvelupäällikkö, työllistymisessä tukea tarvitsevien palvelut Opetusjohtaja, lukiotoimenpäällikkö, aikuislukio, aikuisten perusopetus Elinkeinojohtaja, osaavan työvoiman saatavuus, elinkeinoelämän tarpeet Hyvinvoinnin edistämisen johtaja, kansalaisopisto, aikuisten suomen kielen opetus Kaupunkiympäristön asuntotoimenjohtaja, asuminen <i>Ulkoisia rajapintoja: Oppilaitokset, asuntoyhtiöt, elinkeinoelämän organisaatiot, ELY, TE-toimisto, työnantajat, Kompassi, järjestöt ja seurat</i>
Maahanmuuttajien osallisuuden vahvistaminen ja hyvien etnisten suhteiden edistäminen	Hyvinvoinnin edistämisen johtaja Rajapintoja: Setlementti Puijola: Kompassi, Tyttöjen talo, järjestöt, seurat, seurakunnat
Pakolaisten ja paluumuuttajien polku Kuopiossa Ylikunnallinen yhteistyö pakolaisten vastaanottopalvelujen kehittämisessä	Työllisyyspalvelujohtaja, työllisyyspalvelupäällikkö Työkäisten sosiaalipalveluiden palveluysikköjohtaja, alue-esihenkilöt, Pohjois-Savon Hyvinvointialue
Työyhteisöjen ja henkilöstön osaaminen	Henkilöstökoulutuksesta vastaava <i>Rajapintoja: Kouluttajaorganisaatiot, oppilaitokset ym.</i>
Ylikunnallinen palvelujen kehittäminen	Kaupunginjohtajan johtoryhmä, ao. asiakkuusjohtajat <i>Rajapintoja: naapurikunnat ja kaupungit, ELY</i>
Maahanmuuttajapalvelujen kaupunkitasoinen johtaminen ja seuranta sekä työryhmät	Työllisyyspalvelujohtaja Kuopion kaupungin hyvinvointiryhmä Linkitys myös kh:n asettamaan kansainvälisyystyöryhmään. <i>Rajapintoja: muut viranomaistoimijat, elinkeinoelämän organisaatiot, järjestöt ym.</i>